

УДК 330.1

Н.Ю. Хоменко,
аспірант кафедри організації та управління будівництвом
ORCID: 0000-0002-0361-322X
Київський національний університет будівництва і архітектури

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі функціонування ринок продукції будівельних підприємств стає все більш складним, темпи розвитку його прискорюються, значення характеристик попиту змінюються непередбачуваним чином, інтенсивність конкурентної протидії неухильно зростає в умовах жорсткого обмеження ресурсів. Потрібен пошук нових підходів системного аналізу, синтезу і реалізації управлінських рішень при управлінні будівельним підприємством, що й виконано у даному дослідженні. Стаття присвячена аналізу поняття інноваційного потенціалу підприємства, наведено та обґрунтовано механізм інноваційного розвитку підприємства. Запропоновано авторське визначення поняття «механізм формування інноваційного потенціалу підприємства» як системи, сформованої на основі аналізу та оцінки складових інноваційного потенціалу з урахуванням факторів внутрішнього і зовнішнього впливу, принципів, методів, функцій управління, використовуючи запропоновані інструменти, які сприяють інноваційному розвитку підприємства і забезпечують виробництво інноваційних товарів з високим рівнем якості.

Визначено основні етапи забезпечення адаптивності інноваційного розвитку. Стверджується, що інноваційний потенціал є інструментом, який існує в прихованому вигляді, виявляється при певних умовах, утворюється шляхом цілеспрямованого формування сукупності взаємопов'язаних ресурсів і певних умов для їх найбільш ефективного використання. Основою інноваційного потенціалу є люди, які залучаються до інноваційних процесів. Ключовим завданням керівництва підприємств стає створення стимулів для активізації новаторства персоналу, використання передового досвіду, досягнень освіти та науки, що в сучасному світі стає фактором для особистого, соціального та економічного розвитку людини.

Запропонований механізм формування інноваційного потенціалу підприємства дозволить підвищити конкурентоспроможність шляхом поліпшення результатів діяльності шляхом виробництва інноваційних товарів з високим рівнем якості. У результаті дослідження систематизованій склад ресурсів, що утворюють інноваційний потенціал, при цьому виявлена його залежність від стадії інноваційного процесу.

Ключові слова: інновації, механізм, підприємство, будівництво, управління.

Вступ. Стратегія інноваційного розвитку будівельного підприємства повинна бути обумовлена результатами зіставлення його реальної і потенційної інноваційності, тобто складністю виробничих процесів, наукоємністю продукції, що випускається, якістю управлінських процесів, рівнем кваліфікації та освіти персоналу. Тому велике значення має накопичений на підприємстві потенціал.

Підсистемі прийняття стратегічних рішень з управління розвитком необхідно виявити весь наявний резерв інноваційного розвитку та забезпечити нижчим підсистемам умови для його реалізації.

Специфіка розробки стратегії інноваційного розвитку будівельного підприємства полягає в тому, що при її розробці необхідно враховувати, крім економічних ресурсів, ще й технічні, екологічні, соціальні та психологічні аспекти впровадження інновацій.

Розглянемо основні типи стратегій, які можуть бути використані будівельним підприємством залежно від його цілей і наявного потенціалу.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемам оцінки інноваційної діяльності у будівельній галузі України та напрямам управління нею присвячені роботи низки вітчизняних науковців, серед яких варто відзначити О. Аптекарь, М. Білопольський, А. Ганієва, В. Геєць, А. Гриньов, С. Ілляшенко, О. Князева, О. Кравченко, Н. Краснокутська, О. Кудирко, П. Перерва, А. Турило, Е. Шацька, Н. Щепкіна, та ін. В роботі О. П. Бубенка оцінено поточний стан будівельного сектора України та виокремлено основні інноваційні складові підвищення рівня ефективності діяльності будівельних підприємств. За його твердженням, будівельна галузь є сприйнятливою, перш за все до базових інновацій, оскільки традиційні модернізаційні заходи не забезпечують вагомих конкурентних переваг, скорочення строків будівництва, покращення якісних характеристик будівельних об'єктів [3, с. 157]. Т.П. Норкіна та З.О. Скарбун, наголошують на тому, що все більше уваги має приділятися інноваційному розвитку окремих господарюючих суб'єктів, адже це є найважливішою складовою економічного зростання [7, с. 56].

Постановка завдання полягає у підвищенні результативності розвитку будівельного підприємства за рахунок розробки теоретичних положень і методичного інструментарію достовірної оцінки стійкості функціонування та розміру інноваційного потенціалу на основі системи ключових збалансованих показників.

Основні результати досліджень. Натепер, незважаючи на досить часте використання терміну «інноваційний потенціал», відсутня єдина точка зору на сутність даного поняття і його природу.

Термін «інноваційний потенціал» означає можливості, ресурси, запаси, засоби, які можуть бути використані для реалізації позитивної економічної динаміки підприємств і об'єктів управління, що реалізують інноваційний цикл продукту або послуги. Причому наявність ресурсів (матеріально-технічних, інформаційних, інтелектуальних, фінансових) у суб'єкта господарювання ще не означає, що з їх допомогою можна створити саме те нововведення, яке необхідно споживачам. І навпаки, наявність нововведення може бути незабезпечено необхідними ресурсами для його введення в сферу практичного користування.

Ефективність здійснення інноваційної діяльності на підприємстві багато в чому залежить від наявності адекватного механізму формування інноваційного потенціалу. При цьому основним методологічним підходом до управління інноваційним розвитком підприємства має бути поєднання заходів по вдосконаленню загального механізму управління підприємством, розробки більш ефективних методів керування інноваційною діяльністю, сучасних способів мотивації інноваційної активності персоналу, його професійного розвитку та мотивації інноваційної праці [2, с.71].

Під механізмом формування інноваційного потенціалу підприємства слід розуміти систему, сформовану на основі аналізу та оцінки складових інноваційного потенціалу з урахуванням факторів внутрішнього і зовнішнього впливу, принципів, методів, функцій управління, використовуючи запропоновані інструменти, які сприяють інноваційному розвитку підприємства і забезпечують виробництво інноваційних товарів з високим рівнем якості.

Механізм формування інноваційного потенціалу підприємства є досить складним, оскільки об'єднує основні елементи інноваційної системи підприємства, працює відповідно до визначених принципів, має конкретну мету і завдання, які досягаються завдяки використанню властивих йому методів та інструментів. У той же час такий механізм повинен передбачати аналіз досліджуваного об'єкта, на основі чого здійснюється прогноз майбутнього рівня інноваційного потенціалу підприємства. Виходячи із вищесказаного, в роботі запропоновано механізм формування інноваційного потенціалу підприємства. (рис. 1).

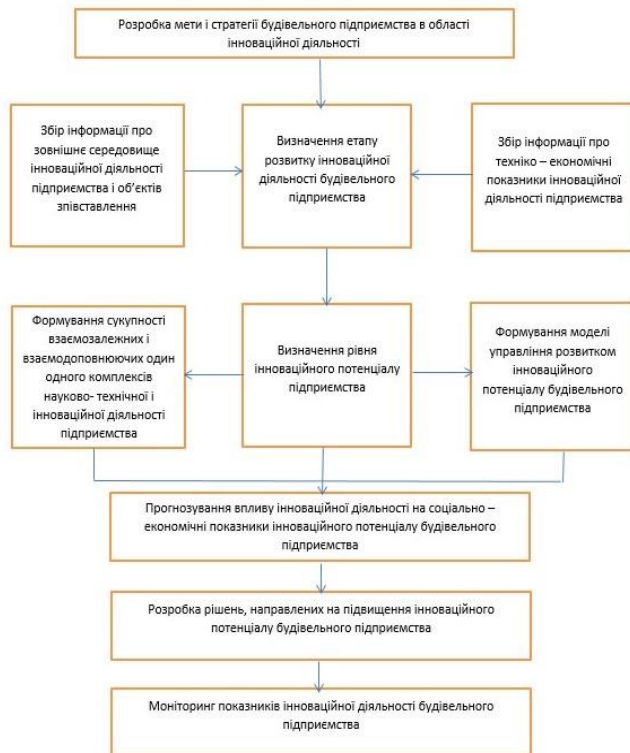

Рис. 1. Механізм формування інноваційного потенціалу будівельного підприємства. *(Авторська розробка)*

Завдання, які ставляться перед механізмом інноваційного потенціалу, повинні формуватися в залежності від багатьох факторів, таких, як: наявність ресурсів, стан ринку, конкурентне середовище, технологічний рівень підприємства. Крім того, завдання механізму формування інноваційного потенціалу підприємства визначаються на довгострокову і короткострокову перспективу, в результаті чого встановлюються критерії та параметри управління інноваційними процесами. На багатьох підприємствах для конкретизації завдання групують за цілями, тобто виділяють економічні, фінансові та організаційні [7, с. 158].

Інноваційний потенціал будь-якого будівельного підприємства залежить від специфіки і масштабів його діяльності, а ступінь використання потенціалу визначає інноваційні можливості і сприйнятливість підприємства до нововведень.

Значний вплив на розвиток інноваційного потенціалу підприємства надають фактори ринкового середовища, найважливішим з яких є державна політика.

Об'єктом управління є складна організаційна система формування інноваційного потенціалу, яка чітко орієнтована на виконання завдань інноваційної діяльності підприємства з урахуванням зовнішніх і внутрішніх умов.

При побудові механізму формування інноваційного потенціалу слід дотримуватися системного підходу, який дозволяє звести в єдину систему умови, чинники, складові, які активно беруть участь у формуванні інноваційних можливостей підприємства. Крім того, з точки зору системного підходу механізм формування інноваційного потенціалу розглядається не як послідовність певних дій, а як система взаємозв'язків і зворотних зв'язків між усім комплексом економічних, соціальних, організаційних та інших факторів, що визначають характер інноваційного розвитку підприємства [1, с. 47], (рис.2).

В якості методів формування інноваційного потенціалу пропонується використовувати:

- мотивацію інноваційної праці. Ефективність інноваційної діяльності підприємства багато в чому залежить від зацікавленості персоналу в створенні та впровадженні результатів інноваційних проєктів, тому дуже важливим є використання різних стимулів, які змушують працівників підвищувати інноваційну активність, підштовхують до прийняття нестандартних рішень і підтримують у колективі атмосферу творчості;

- проведення наукових розробок. У процесі здійснення науково-дослідних робіт закладається база подальшого впровадження інновацій і нововведень. При проведенні наукових розробок створюються промислові зразки, креслення, раціоналізаторські рішення, новітні ідеї, на основі яких пізніше можуть бути створені нові продукти, обладнання, або які дозволяють їх модернізувати чи вдосконалити;

- професійний розвиток персоналу. У зв'язку з тим, що технології розвиваються значно швидше, ніж персонал, професійний розвиток персоналу спрямований на скорочення розриву в розвитку персоналу і технологій;

- технологічне переозброєння виробництва. Технології та обладнання, якими володіє підприємство, повинні відповідати інноваційним завданням, що стоять перед підприємством. Тому особливо важливо здійснювати постійне оновлення і модернізацію технологічної бази підприємства;

- активізація інтелектуального капіталу. Інтелектуальний капітал підприємства акумулює в собі наукові і професійно-технічні знання працівників, поєднує інтелектуальну працю і інтелектуальну власність, накопичений досвід,

спілкування тощо. Останні дослідження в області інтелектуального капіталу свідчать про більш високу його цінність, у порівнянні з матеріальними ресурсами [4, с. 41]. Саме тому активізація інтелектуального капіталу є одним з найважливіших методів формування інноваційного потенціалу;

- венчурне фінансування інновацій. Залучення венчурного фінансування є особливо актуальним для вітчизняних підприємств, оскільки це найефективніший засіб подолання недостатності фінансових ресурсів на підприємстві. Основною його перевагою є те, що підприємству, яке використовує венчурні інвестиції, не потрібно платити інвесторові відсотки.

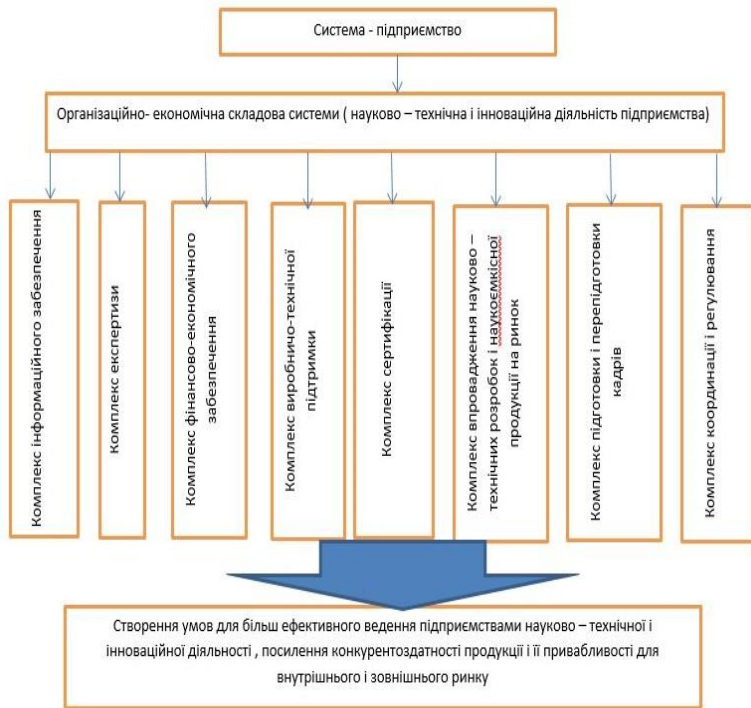

Рис. 2. Системний підхід до формування і розвитку інноваційного потенціалу будівельного підприємства (Джерело [1])

Висновки. Інноваційний потенціал як інструмент, що існує в прихованому вигляді, виявляється при певних умовах, утворюється шляхом цілеспрямованого формування сукупності взаємопов'язаних ресурсів і певних умов для їх найбільш ефективного використання.

В результаті дослідження систематизований склад ресурсів, що утворюють інноваційний потенціал, при цьому виявлена на його залежність від стадії інноваційного процесу.

Основою інноваційного потенціалу є люди, які залучаються до інноваційних процесів. Ключовим завданням керівництва підприємств стає створення стимулів для активізації новаторства персоналу, використання передового досвіду, досягнень освіти і науки, що в сучасному світі стає фактором для особистого, соціального і економічного розвитку людини.

Запропонований механізм формування інноваційного потенціалу підприємства дозволить підвищити конкурентоспроможність за рахунок поліпшення результатів діяльності шляхом виробництва інноваційних товарів з високим рівнем якості. Поставлена мета досягається завдяки тісній взаємодії між усіма елементами механізму на кожному рівні формування інноваційного потенціалу підприємства.

Список літератури:

1. Амосов О.Ю. Оцінка потенціалу конкурентоспроможності як основного аспекту розвитку підприємства / О.Ю. Амосов // Проблеми економіки. – 2011. – № 3. – 83 с.
2. Антонюк Л.Л., Поручник А.М. Інновації: терія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
3. Бубенко О.П. Інноваційні складові підвищення ефективності будівельних підприємств / О.П.Бубенко // БізнесІнформ. – 2012. – № 12. – С. 156–161.
4. Быков В.А. Формирование инновационной системы промышленного предприятия [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pandia.ru>.
5. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
6. Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура //Проблемы теории и практики управления. – 2001. – №5. Режим доступу: www.ptpu.ru
7. Норкіна Т.П. Удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств будівельної галузі / Т.П. Норкіна, З.О. Скарбун // Економіка будівництва і міського господарства. – 2013. – № 1. – Т. 9. – С. 55–62 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ebimg_2013_9_1_9.pdf.
8. Організаційно-економічні аспекти інноваційного оновлення національного господарства: Наук. монографія / М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, В.М. Шандра, О.І. Гуменюк та інші; За наук. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка і д.е.н., проф. С.А. Єрохіна. – К.: Національна академія управління, 2008. – 216 с.
9. Панас В.Я. Управління інноваційною діяльністю підприємства: теоретичний аспект / В.Я. Панас, С.М. Ткач // Регіональна економіка: наук.-практ. журнал. – 2013. – № 1. – С. 69 – 75.
10. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия / Предисл. В.С. Автономова; Пер. с нем. В.С. Автономова, М.С. Любского, А.Ю. Чепуренко. – М.: Эксмо, 2007. – 864 с.
11. Інвестиційно-інноваційний розвиток в контексті економічної безпеки підприємства /Федоренко В.Г., Воронкова Т.Є., Рижаківа Г.М., Стеценко С.П. //Монографія – ДКС центр, Київ, 2015.-350с.

References

1. Amosov, O.Yu. (2013). Ocinka potencialu konkurentospromozhnosti yak osnovnogo aspektu rozvitku pidpriyemstva. Problemi ekonomiki. – № 3. – 83.

2. Antonyuk, L.L. & Poruchnik, A.M. (2003). Innovaciyi: teriya, mehanizm rozrobki ta komercializaciyi: Monografiya. – K.: KNEu – 394 s.
3. Bubenko, O.P. (2012). Innovacijni skladovi pidvishennya efektyvnosti budivelnih pidpriemstv / BiznesInform. – № 12. – 156–161.
4. Bykov, V.A. (2015). Formirovanie innovacionnoj sistemy promyshlennogo predpriyatiya – URL: //www.pandia.ru.
5. Geyec, V.M. & Seminozhenko, V.P. (2006) Innovacijni perspektivi Ukrayini. Harkiv: Konstanta. – 272 p.
6. Nikolaev, A. (2001). Innovacionnoe razvitie i innovacionnaya kultura //Problemy teorii i praktiki upravleniya.– №5. – URL: www.ptpu.ru
7. Norkina, T.P. & Skarbut. Z.O. (2013). Udoskonalennya upravlinnya innovacijnim rozvitkom pidpriemstv budivelnoyi galuzi. Ekonomika budivnictva i miskogo gospodarstva. – № 1.– 55-62– URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ebimg_2013_9_1_9.pdf.
8. Organizacijno-ekonomichni aspekti innovacijnogo onovlennya nacionalnogo gospodarstva: Nauk. monografiya / M.M. Yermoshenko, S.A. Yerohin, V.M. Shandra, O.I. Gumenyuk ta inshi; Za nauk. red. d.e.n., prof. M.M. Yermoshenka i d.e.n., prof. S.A. Yerohina. – K.: Nacionalna akademiya upravlinnya, 2008. – 216 s.
9. Panas, V.Ya. & Tkach, S.M. (2013). Upravlinnya innovacijnoyu diyalnistyu pidpriemstva: teoretichnij aspect. Regionalna ekonomika. – № 1. – 69 – 75.
10. Shumpeter, J.A. (2007). Teoriya ekonomicheskogo razvitiya. Kapitalizm, socializm i demokratiya / Predisl. V.S. Avtonomova; Per. s nem. V.S. Avtonomova, M.S. Lyubskogo, A.Yu. Chepurenko. – M.: Eksmo, – 864 s.
11. Fedorenko, V.H., Voronkova, T.Ie., Ryzhakova, H.M. & Stetsenko, S.P. (2015). Investytsiino-innovatsiyni rozvytok v konteksti ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva / //Monohrafiia – DKS tsentr, Kyiv.

Н.Ю. Хоменко

Формирование механизма развития инновационного потенциала строительного предприятия

На современном этапе функционирования рынок продукции строительных предприятий становится все более сложным, темпы развития его ускоряются, значение спроса изменяются непредсказуемым образом, интенсивность конкурентного противодействия неуклонно растет в условиях жесткого ограничения ресурсов. Нужен поиск новых подходов системного анализа, синтеза и реализации управленческих решений при управлении строительным предприятием, что и выполнено в данной работе. Статья посвящена анализу понятия инновационного потенциала предприятия, приведен и обоснован механизм инновационного развития предприятия. Определены основные этапы обеспечения адаптивности инновационного развития.

Ключевые слова: инновации, механизм, предприятие, строительство, управление.

N. Khomenko

Formation of the mechanism of development of innovative potential of a construction enterprise

At the present stage of the functioning of the market of construction enterprises is becoming more complex, its pace of development is accelerating, the values of demand

characteristics are changing in an unpredictable way, the intensity of competitive counteraction is steadily increasing in the conditions of severe resource constraints. It is necessary to search for new approaches to system analysis, synthesis and implementation of management decisions in the management of a construction company, which is done in this study. The article is devoted to the analysis of the concept of innovative potential of the enterprise, the mechanism of innovative development of the enterprise is presented and substantiated. The author defines the concept of "mechanism of formation of innovative potential of the enterprise" as a system formed on the basis of analysis and evaluation of components of innovative potential, taking into account factors of internal and external influence, principles, methods, functions of management, using the proposed tools that promote innovative development of the enterprise and provide production innovative products with high quality.

The main stages of ensuring adaptability of innovative development are determined. It is argued that innovation potential is a tool that exists in a hidden form, manifests itself under certain conditions, is created by purposeful formation of a set of interconnected resources and certain conditions for their most efficient use. The basis of innovation potential is people involved in innovation processes. The key task of enterprise management is to create incentives for the activation of staff innovation, the use of best practices, educational and scientific achievements, which in the modern world becomes a factor for personal, social and economic development of a person.

The proposed mechanism of formation of innovative potential of the enterprise will allow to increase competitiveness at the expense of improvement of results of activity by production of innovative goods with high quality level. As a result of the research, the systematic composition of the resources that form the innovation potential is revealed in its dependence on the stage of the innovation process.

Key words: innovation, mechanism, enterprise, construction, management.

Посилання на статтю

АРА: Khomenko, N.Iu. (2020). Formuvannia mekhanizmu rozvytku innovatsiinoho potentsialu budivelnogo pidpriemstva. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 44, 48 – 55.

ДСТУ: Хоменко Н.Ю. Формування механізму розвитку інноваційного потенціалу будівельного підприємства [Текст] / Н.Ю. Хоменко // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. – 2020. – № 44. – С. 48 –55.